

UDK: 327(510:497.11)“20“
Bibliid: 0025-8555, 70(2018)
Vol. LXX, br. 1, str. 49–67

Pregledni rad
Primljen 22. januara 2018.
Odobren 12. marta 2018.
DOI:<https://doi.org/10.2298/MEDJP1801049D>

Odnosi Srbije i Kine na početku 21. veka

Duško DIMITRIJEVIĆ¹

Apstrakt: Aktuelni odnosi Srbije i Narodne Republike Kine uslovljeni su mnogobrojnim političkim, ekonomskim, pravnim i socijalnim faktorima. Pomenuti faktori ukazuju na postojanje asimetrije u mnogim aspektima koja, međutim, ne predstavlja smetnju da dve strane razvijaju dobre i prijateljske odnose utemeljene na kontinuitetu diplomatskih odnosa uspostavljenih još 2. januara 1955. godine, između tadašnje FNR Jugoslavije i NR Kine. Srbija kao država naslednica SFR Jugoslavije nastavlja da tretira Kinu kao jednog od najznačajnijih spoljnopolitičkih partnera što se manifestuje kroz spoljnopolitički kurs prema kojem je Kina jedan od osnovnih stubova spoljne politike Srbije pored Evropske unije, Rusije i SAD. Kina je ključni akter svetske politike i velika sila sa kojom Srbija treba da gradi odnose „sveobuhvatnog strateškog partnerstva“. Ne čudi otuda da je produbljivanje srpsko-kineskih odnosa na bilateralnom i na multilateralnom planu (naročito u okviru Ujedinjenih nacija, regionalnih međunarodnih organizacija i političkih foruma poput mehanizma „16+1“ između Kine i država Centralne i Istočne Evrope), doprinelo boljem strateškom pozicioniranju Srbije u savremenim međunarodnim odnosima.

Ključne reči: Srbija, Kina, spoljna politika, međunarodni odnosi, strateško pozicioniranje.

Faktori koji uslovljavaju i opredeljuju aktuelnu spoljnu politiku Srbije proizlaze i izvode se iz prošlog i savremenog razvitka zemlje. Istorijski razvoj Srbije pre i unutar Jugoslavije, a zatim i razvoj srpske državnosti nakon jugoslovenskog raspada imao je velikog uticaja na savremene odnose Srbije sa drugim državama. Značaj tog razvitka utoliko je veći što je Srbija i pored velikih teškoća uspeła da sačuva jezgro svoje teritorije i stanovništva, a većim delom i međunarodne odnose Jugoslavije

¹ Autor je naučni savetnik u Institutu za međunarodnu politiku i privredu, Beograd. Rad je realizovan u okviru naučnog projekta: „Srbija u savremenim međunarodnim odnosima: Strateški pravci razvoja i učvršćivanja položaja Srbije u međunarodnim integrativnim procesima – spoljnopolitički, međunarodni ekonomski, pravni i bezbednosni aspekti“, Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Vlade Republike Srbije (br. 179029). E-pošta: dimitrijevicd@diplomacy.bg.ac.rs

čije posledice proizvode dejstvo i danas. Savremeni odnosi Srbije sa Kinom tim pre zavređuju pažnju budući da ih determinišu politički faktori iz jugoslovensko-kineske prošlosti i socijalno-ekonomski uslovi koji proishode iz unutrašnjeg razvoja društveno-političkih sistema dve zemlje. Sagledavanjem navedenih činioaca i drugih značajnih spoljnopolitičkih determinanti bilo bi moguće utvrditi adekvatne principe i ciljeve srpske spoljne politike i u narednom periodu.²

Opšte spoljnopolitičke determinante odnosa Srbije i Kine

Odnosi Srbije i Kine uslovljeni su na početku 21. veka brojnim spoljnopolitičkim determinantama koje obuhvataju unutrašnje i spoljne varijable, te istorijske, pravne, ekonomske, geografske, kulturne i socijalne faktore koje opredeljuju međusobne veze i odnose. Analiza tih faktora predstavlja preduslov za utvrđivanje valjane činjenične podloge neophodne za definisanje spoljnopolitičkih prioriteta u odnosima sa Kinom.

Srbija je mala kontinentalna zemlja (ukupne površine 88.361 km²), smeštena većim delom u Jugoistočnoj Evropi, a manjim delom u Centralnoj Evropi (Panonskoj niziji). Srbija nema izlaz na more, ali je država sa važnom pozicijom na reci Dunav čijem slivu pripada i preko kojeg je povezana sa Crnim Severnim i Baltičkim morem preko kanala Rajna-Majna, te sa Atlantskim okeanom. Iako sa limitiranim ljudskim potencijalima (nešto više od sedam miliona stanovnika),³ i veoma ograničenim ekonomskim,⁴ i vojnim resursima,⁵ Srbija strateški predstavlja „vrata Balkana“ i

² Pod determinantama spoljne politike u doktrini se podrazumevaju svi oni faktori koji opredeljuju pravce i ciljeve njenog delovanja u međunarodnim odnosima. Bez obzira da li je reč o prirodnim ili društvenim, ekonomskim ili političkim, unutrašnjim ili spoljnim faktorima, objektivno, faktore predstavljaju određeni činioci koji su od uticaja za utvrđivanje osnovnih principa delovanja države u spoljnim odnosima sa svetom (Velibor Gavranov, Momir Stojković, *Međunarodni odnosi i spoljna politika Jugoslavije*, Savremena administracija, Beograd, 1972, str. 237).

³ “World Population Prospects: the 2017 Revision”, UN Department of Economic and Social Affairs, ESA /P/WP/248, 2017, https://esa.un.org/unpd/wpp/publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf, p. 21.

⁴ Prema podacima MMF, srpski nominalni BDP u 2017. zvanično je procenjen na 37,7 milijardi dolara ili 5396 dolara po glavi stanovnika, dok je BDP pariteta kupovne moći iznosio 107,13 milijardi dolara ili 15.320 dolara po glavi stanovnika. Videti na: www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=31&pr.y=9&sy=2013&ey=2017&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=942&s=NGDPD%2CNGDPDPC%2CPPPDP%2CPPPDP%2CCLP&grp=0&a=,10/09/2017.

⁵ Prema javno objavljenim podacima, za vojne potrebe u Srbiji se izdvaja 1,4% BDP-a. Videti: <https://tangosix.rs/2016/15/12/budzet-pod-lupom-finansiranje-vojske-srbije-u-2017-godini-dolaze-li-bolji-dani/,11/09/2017>.

„most“ između Zapada i Istoka. Jedan deo teritorije Srbije – Autonomna Pokrajina Kosovo i Metohija – stavljen je nakon eskalacije oružanih sukoba i vojne intervencije NATO-a 1999. godine pod upravu Ujedinjenih nacija, da bi i do danas ostao nerešeno unutrašnje pitanje sa međunarodnom dimenzijom.⁶ Sa druge strane pak, Kina predstavlja drugu po veličini državu na azijskom kontinentu, treću državu u svetu (ukupne površine 9.326.410 km²).⁷ Kao najmnogoljudnija zemlja na svetu, Kina ima 1,4 milijarde stanovnika, što čini jednu petinu ukupnog svetskog stanovništva i trećinu ukupnog stanovništva Azije.⁸ Kina je prema ekonomskim potencijalima druga zemlja u svetu sa progresivnim tempom rasta.⁹ Uz sve to, ukupnim vojnim potencijalima (uključujući i nuklearno naoružanje), Kina se svrstava u red regionalnih, a potencijalno i velikih vojnih sila.¹⁰ Prema društveno-političkom uređenju Kina je ostala više komunistička država nego što je postala socijalistička, s tim, što u pogledu ekonomskog uređenja Kina više inklinira kapitalističkom sistemu sa „kineskim karakteristikama“, koje joj omogućavaju širi pristup ka otvorenim tržištima (*socialist market economy*).¹¹

Između Srbije i Kine ne postoji simetrija ili proporcionalnost prema više navedenih parametara, te da Srbija realno ne bi mogla imati neki poseban značaj

⁶ Duško Dimitrijević, „Privremena uprava Ujedinjenih nacija na Kosovu i Metohiji i zaštita imovinskih prava“, *Teme*, knjiga XXXI, br. 3, 2007, str. 473–510; „Ujedinjene nacije i međunarodna uprava nad teritorijama“, *Pravni život*, tom IV, br. 12/2011, str. 179–194.

⁷ “Countries of the world ordered by land area”, <http://world.bymap.org/LandArea.html>, 10/09/2017.

⁸ Denis Šehić, Damir Šehić, Ivan Bertić, *Atlas Azije*, Monde Neuf, Politika, 2007, str. 78; “World Population Prospects: the 2017 Revision”, op. cit., p. 24.

⁹ Kina je druga po ekonomskoj snazi na osnovu nominalnog BDP, ima najveći paritet kupovne moći, a predstavlja i najveću državu izvoznicu, odnosno trgovinsku silu. Videti: “Report for Selected Countries and Subjects: China”, *World Economic Outlook, International Monetary Fund, April 2017*; Garry White, “China trade now bigger than US”, *Daily Telegraph*, 10 February 2013; Justin McCurry, “China overtakes Japan as world’s second-largest economy”, *The Guardian*, 14 February 2011. U 2017. godini, Kina je ostvarila rast od 6,9% oslanjajući se na osnaženi izvoz, uzlet industrijske proizvodnje i žilavo tržište nekretnina („Ubrzan rast kineske privrede”, *Politika*, 19. januar 2018, str. 2).

¹⁰ Prema ukupnim vojnim potencijalima među 133 države u svetu, Kina je svrstana na treće mesto. Videti: “2017 China Military Strength: Current military capabilities and available firepower for the nation of China”, https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=china. Kina poseduje najveći sastav redovne vojske, a prema budžetskim izdvajanjima svrstana je na drugo mesto. Videti: Sam Perlo-Freeman, “Deciphering China’s latest defence budget figures”, SIPRI, *March 2014*, <https://www.sipri.org/node/377>.

¹¹ Roger Darlington, “A Short Guide to the Chinese Political System”, www.rogerdarlington.me.uk/Chinesepoliticalsystem, 27/09/2017.

za Kinu. U svetskim razmerama Srbija bi se pre mogla svrstati u red tzv. mikro država negoli u regionalne sile, što ona zaista i jeste posmatrajući njen geografski položaj i politički značaj na Balkanu. Za Kinu Srbija ima posebnu važnost jer se nalazi na raskrsnici Jugoistočne Evrope, na važnim kopnenim i rečnim pravcima koji joj omogućavaju dobru komunikaciju u pravcu istok-zapad i sever-jug i nalazi se u neposrednom susedstvu Evropske unije za čije tržište je i sama zainteresovana. U takvoj situaciji, nije čudno što Kina pokazuje sve veći strateški interes za Srbiju posebno kao naslednicu jugoslovenske spoljne politike i zastupnika stanovišta o neutralnom odnosu prema vojno-političkim blokovima. Ta pozicija je dosta važna uzimajući u obzir negativan stav Kine prema politici sile u međunarodnim odnosima.

U nastojanju da produbi političke veze sa Kinom, Srbiji umnogome pomaže i kontinuitet diplomatskih odnosa koji su uspostavljeni još 2. januara 1955. godine između Federativne Narodne Republike Jugoslavije i Narodne Republike Kine.¹² Sledeći dobre strane ranije međudržavne prakse, Srbija je iz sopstvenih državnih razloga nastavila da razvija bilateralne odnose sa Kinom, tretirajući Kinu za jednog od svojih glavnih međunarodnih partnera. Ovakva orijentacija potvrđena je i kroz aktuelni spoljnopolitički kurs Srbije definisan kroz osnovne spoljnopolitičke prioritete ili „stubove” u koje, pored odnosa sa Kinom, spadaju još i odnosi sa Evropskom unijom, SAD i Rusijom.¹³ Utvrdivši glavne spoljnopolitičke prioritete, Srbija je u stvari

¹² Prema rezultatima istraživanja Jovana Čavoškog, saradnika Instituta za noviju istoriju iz Beograda, a predočenih autoru ovog članka, nakon proglašenja NR Kine 1949. godine FNRJ je formalno prosledila telegram diplomatskim kanalima sa izjavom o njenom međunarodnom priznanju. Kina nije odgovorila budući da je želela da ostane po strani u političkom sporu SSSR i Jugoslavije. Ovakva situacija potrajala je sve do 1954. godine, kada su se okolnosti izmenile i kada je došlo do prvih kontakata ambasadora dveju zemalja u Moskvi. Kineski premijer i ministar spoljnih poslova Džou Enlaj u telegramu od 14. decembra 1954. godine izrazio je želju i spremnost Kine za uspostavljanjem diplomatskih odnosa sa Jugoslavijom. Koča Popović, državni sekretar za spoljne poslove FNRJ, odgovorio je pozitivno na ovaj telegram 2. januara 1955. godine. Preko kontakata oba ambasadora u Moskvi, dogovoreno je da se Kominike o uspostavljanju diplomatskih odnosa između dve zemlje objavi 10. januara 1955. godine. Nakon raspada SFRJ, Kina je nastavila da tretira SR Jugoslaviju kao njenog pravnog sledbenika, a potom Državnu zajednicu Srbija i Crna Gora, te Srbiju nakon secesije Crne Gore iz Državne zajednice 2006. godine. Mišljenja smo da međunarodnopravnom smislu za Srbiju ovakvo postupanje Kine može značiti jednostranu potvrdu priznanja državnopravnog kontinuiteta međunarodnopravnog subjektiviteta bivše Jugoslavije. U tom smislu upućujemo na podatke objavljene na zvaničnoj Internet strani kineskog Ministarstva spoljnih poslova: www.fmprc.gov.cn, 27/09/2017.

¹³ U javnosti se od 2008. do 2012. godine najviše spekulisalo o tome koji su spoljnopolitički prioriteti Srbije. Tvrdeći da je Kina „ekonomski džin budućnosti” i da je to postalo vidljivo tokom svetske ekonomske krize, tadašnji predsednik Boris Tadić uključio je Kinu u jedan od četiri stuba domaće spoljne politike (*Od četiri stuba spoljne politike do evroskih integracija: postoji li volja za strateško usmerenje spoljne politike Srbije?*, Isac Fond, Beograd, 2013, str. 17).

ukazala da Kina za nju predstavlja jednako važnog aktera međunarodnih odnosa sa kojim treba da gradi strateški važne veze i partnerstva.¹⁴ Generalno posmatrajući, ovakva spoljnopolitička orijentacija prožeta je voluntarističkom procenom ukupnih međunarodnih odnosa, kao i oportunističkim vrednovanjem Kine koja, kao globalni akter ne radi samo zarad sopstvene koristi, već i u zajedničkom interesu kao odgovoran igrač i vezivni faktor u rešavanju najznačajnijih međunarodnih pitanja. Budući da kao globalna sila Kina ne vodi računa samo o ličnim interesima i potrebama sadašnje generacije svetskog stanovništva, već i o interesima drugih zemalja i potrebama budućih generacija, saradnja sa njom predstavlja za Srbiju ostvarenje njenih najvažnijih spoljnopolitičkih ciljeva. U tom pogledu, bilo bi važno uočiti i da se Kina u međunarodnim odnosima zalaže za multilateralizam u kojem Ujedinjene nacije treba da imaju primarnu ulogu. Na vojnom planu Kina razvija defanzivnu doktrinu koja je orijentisana ka očuvanju nacionalnog suvereniteta i teritorijalnog integriteta, a time i međunarodnog mira i bezbednosti.¹⁵

U bilateralnim odnosima Kina insistira na poštovanju politike jedinstvene Kine (*One-China policy*) i Pet principa miroljubive koegzistencije (tzv. *Pancha Sila*), koje je svojevremeno proklamovao kineski premijer i ministar spoljnih poslova Džou Enlaj zajedno sa načelom „harmonije bez uniformnosti” (*harmony without uniformity*), na osnovu kojih je Kina uspela da uspostavi iskrene i prijateljske odnose sa državama koje nisu prihvatale njeno ideološko-političko opredeljenje.¹⁶ Pet

¹⁴ Dok Srbija tretira Kinu kao veliku silu, Kina sebe vidi kao najveću zemlju u razvoju i respektabilnu regionalnu silu sa povećanim globalnim uticajem i „mekom moći” u međunarodnim odnosima, uz naglašavanje posebnosti pristupa „odgovorne sile” (*fu zeren de daguo*), koji poštuje suverenitet drugih zemalja, za razliku od zapadnih sila koje se mešaju u društvene sisteme drugih zemalja i u njihove unutrašnje i spoljne politike. Prema profesoru Hongđunu, kineska spoljna politika obuhvata pet osnovnih elemenata, i to: miran, nezavisan, naučno zasnovan, kooperativan i zajednički razvoj. Videti: Yu Hongjun, “Sincere Dialogue for Conductive Cooperation”, in: *The Changing World and China in Development*, papers from “The Contemporary World Multilateral Dialogue”, China Centre for Contemporary World Studies, China Foundation for Peace and Development, Beijing, 2013, p. 9. U novijim istraživanjima Kina se svrstava u „narastajuće ili potencijalne supersile” (*emerging or potential superpower*). Videti: Barry Buzan, *The United States and the Great Powers*, Polity Press, Cambridge, 2004, p. 70.

¹⁵ Prema profesorki Mitrović, Kina „odbacuje teoriju prevaziđenosti suvereniteta u korist ljudskih prava i praksu na njima baziranu, smatra da se države razlikuju po veličini, istoriji, društvenim sistemima, kulturi, ideologijama, religijama, putevima razvoja, a da opet svi imaju pravo da uživaju opšta dobra kao što su mir i nacionalna bezbednost” (Dragana Mitrović, „Modeli produbljivanja saradnje sa NR Kinom i zemljama Centralne i Istočne Azije”, u: Edita Stojić-Karanović i Slobodan Janković (urs), *Elementi strategije spoljne politike Srbije*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2008, str. 26).

¹⁶ “China’s Initiation of the Five Principles of Peaceful Co-Existence”, Ministry of Foreign Affairs, www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/ziliao_665539/3602_665543/3604_665547/t18053.shtml,

principa miroljubive kogzistencije podrazumevaju međusobno poštovanje teritorijalnog integriteta i suvereniteta, nenapadanje, nemešanje u unutrašnje poslove, poštovanje jednakosti i saradnje radi postizanja zajedničke koristi i poštovanje miroljubivog saživota.¹⁷ Na bazi tih principa, koji duboko prožimaju Povelju Ujedinjenih nacija i kineski ustav, Kina je uspostavila ili razvila diplomatske odnose sa preko 170 zemalja, uključujući tu i Srbiju.¹⁸ Prema njenom shvatanju, poštovanje ovih principa je preduslov za ostvarenje Milenijumskih ciljeva razvoja Ujedinjenih nacija kao temelja za pravedniji svet.¹⁹ Na tom putu, međutim, postoje i ogromna iskušenja i prepreke poput rivalstava sa drugim velikim silama (pre svega sa SAD),²⁰ potom unutrašnje tenzije (u vezi sa Tibetom i Tajvanom),²¹ regionalne

07/09/2017; "Peaceful coexistence a cornerstone of foreign policy", *China Daily*, 28 May 2014, www.chinadaily.com.cn/kindle/2014-05/28/content_17547189.htm, 07/09/2017. Ronald C. Keith, *"China from the Inside Out: Fitting the People's Republic into the World"*, Pluto Press, London, 2009, pp. 135 i dalje.

¹⁷ Duško Dimitrijević, "Principle of Good-Neighbourliness in International Law", in: Daisake Furuya, Ryoji Momose (eds), *Neighbour and Neighbourhood*, Research Institute for World Languages, Osaka University, Vol. 11, 2010, pp. 6–15.

¹⁸ "Foreign Relations of China", https://en.wikipedia.org/wiki/Foreign_relations_of_China, 30/12/2017.

¹⁹ Za rezultate postignute u ispunjavanju Milenijumskih ciljeva videti: "Report on China's Implementation of the Millennium Development Goals (2000–2015)", Ministry of Foreign Affairs of China, July 2015, <http://sydney.chineseconsulate.org/chn/zgxw/W020150724703851768451.pdf>.

²⁰ Sprovodeći politiku „obuzdavanja” Kine, SAD rade na intenziviranju teritorijalnih sporova Kine sa susedima u Istočnom i u Južnom kineskom moru gde iz geopolitičkih i geoekonomskih razloga ubrzano obnavljaju i uspostavljaju vojne saveze (npr. sa Filipinima i Vijetnamom). Najnovija bezbednosna strategija koju je proklamovao američki predsednik Donald Trump krajem 2017. godine ide u prilog „fundamentalnom političkom nadmetanju” između SAD i Kine koju svrstava u „revizionističke sile” (pored Rusije). Videti u: *National Security Strategy of the USA*, White House, Washington D.C., December 2017; Roncevert Ganan Almond, "Deciphering U.S. Foreign Policy in the Trump Era", *The Diplomat*, 18 January 2018, <https://thediplomat.com/2018/01/deciphering-u-s-foreign-policy-in-the-trump-era/>, 18/01/2018. Saradnjom sa Rusijom i drugim državama članicama Šangajske organizacije za saradnju, Evroazijske ekonomske zajednice i BRIKS-a, Kina održava ravnotežu snaga sa glavnim globalnim takmacem i utiče na uspostavljanje multipolarizma u međunarodnim odnosima. Videti: Timothy R. Heath, Kristen Gunness, Cortez A. Cooper, *The PLA and China's Rejuvenation: National Security and Military Strategies, Deterrence, Concepts, and Combat Capabilities*, RAND Corporation, 2016, https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1402/RAND_RR1402.pdf, pp. 3–16. O najnovijem pravcu kineske spoljne i bezbednosne politike nakon održanog 19. Kongresa KP Kine videti: Michael D. Swaine, "The 19th Party Congress and Chinese Foreign Policy", Carnegie Endowment for International Peace, <http://carnegieendowment.org/2017/10/16/19th-party-congress-and-chinese-foreign-policy-pub-73432>, 16/10/2017.

²¹ Tshering Chonzom Bhutia, "Tibet, Taiwan and China – A Complex Nexus", *The Diplomat*, 24 November 2015, <http://thediplomat.com/2015/11/tibet-taiwan-and-china-a-complex-nexus/>, 29/11/2017.

krize (npr. u Severnoj Koreji i Avganistanu), teritorijalni sporovi sa susednim državama (oko delimitacije granica u Južnom i Istočnom Kineskom moru, oko utvrđivanja kopnene granice sa Butanom i Indijom), kao i moderni asimetrični bezbednosni izazovi koje Kina pokušava da predupredi mirnim sredstvima i sa visoko postavljenim standardima strateškog menadžmenta.²²

Mogući pravci razvoja srpsko-kineskih odnosa

S obzirom na izmenjene geopolitičke okolnosti u svetu postoji realna potreba Srbije za novim pozicioniranjem u međunarodnim odnosima. U tom smislu, i sprovođenje aktuelnih spoljnopolitičkih prioriteta među koje spada i saradnja sa Kinom, podrazumeva ponovno preispitivanje međunarodnog okruženja i mogućnosti ostvarenja vitalnih nacionalnih interesa. Polazeći od pretpostavke da srpsko-kineski odnosi treba da doprinesu bržoj političkoj konsolidaciji, ekonomskom razvoju i socijalnom napretku bilo bi neophodno utvrditi i neke specifične spoljnopolitičke determinante koji uslovljavaju pravac njihovog daljeg kretanja.

Političke i međunarodnopravne determinante

Vitalni interes Srbije u međunarodnim odnosima predstavlja očuvanje mira, ustavnog poretka, teritorijalnog integriteta i suvereniteta i to korišćenjem svih međunarodnopravno dopuštenih sredstava. Delujući u tom pravcu, Srbija je proglasila vojnu neutralnost što je, *per se*, ne sprečava da saraduje sa Kinom na spoljnopolitičkom planu.²³ Ovo tim pre jer se obe zemlje zalažu za ostvarenje osnovnih ciljeva i principa sadržanih u Povelji Ujedinjenih nacija, a pre svega onih koji se odnose na očuvanje mira i bezbednosti. Srbija daje otvorenu podršku politici jedinstvene Kine, a sa druge strane Kina odbija da sledi planove zapadnih sila za redizajniranje Srbije i traži održavanje stabilnosti postojećeg poretka tako što kao stalna članica Saveta bezbednosti UN insistira na očuvanju teritorijalnog integriteta

²² Jian Yang, "China Security Challenges: Priorities and Policy Implications", *Asia Pacific Countries' Security Outlook and Its Implications for the Defense Sector*, Joint Research Series No. 5, National Institute for Defense Studies (NIDS), Tokyo, 2010, pp. 141–159; Frans-Paul van der Putten, Chu Shulong (eds), *China, Europe and International Security: Interests, Roles, and Prospects*, Routledge, London & New York, 2011, pp. 218 i dalje.

²³ „Rezolucija Narodne skupštine Srbije o zaštiti suvereniteta, teritorijalnog integriteta i ustavnog poretka Republike Srbije”, tačka 6, *Službeni glasnik RS*, br. 125/07.

Srbije i ne prihvata jednostrano proklamovanu secesiju Kosova i Metohije. Kina izražava privrženost doslovnoj primeni Rezolucije br. 1244 Saveta bezbednosti UN, a svoj uticaj u ovom organu svetske organizacije koristi i da bi stvorila solidnu poziciju Srbiji u pregovorima o političkom statusu južne srpske pokrajine.²⁴ Iz pragmatiskih razloga, Kina insistira na mirnom rešavanju spora i postizanju kompromisnog rešenja koje bi garantovalo jednaka prava svim narodima koji žive na Kosovu i Metohiji. Na pomenuti način, Kina ostaje dosledna u poštovanju međunarodnog prava i opštih principa i ciljeva proklamovanih u Povelji Ujedinjenih nacija.

Ekonomске determinante

U poslednje dve decenije, u vremenu tranzicije i transformacije planske ekonomije u slobodnu tržišnu ekonomiju, Srbija je gotovo izgubila primarni sektor industrije, pa su strane direktne investicije značajan instrument oživljavanja ekonomije jer poboljšavaju njenu strukturu i konkurentske kvalitete, omogućavaju lakši pristup međunarodnim tržištima i služe za poboljšanje platnog bilansa. S obzirom da vidi Kinu kao najvažnijeg spoljnotrgovinskog i finansijskog partnera u Aziji, Srbija ozbiljno računa da joj Kina pomogne u postizanju strateških ekonomskih interesa. Nedostatak finansijskih sredstava potrebnih za njihovu realizaciju omogućava Kini da investira sopstvena finansijska sredstva pod povoljnim uslovima koristeći otvorenost srpskog tržišta i dobre međusobne odnose koje prožimaju uzajamno poverenje i zajednička korist. Uzimajući u obzir da Srbija ima ogromnu potrebu za reindustrijalizacijom i ekonomskim razvojem, kineske strane investicije mogle bi biti od primarne važnosti. No, ekonomske odnose naše zemlje sa Kinom karakteriše međusobna asimetričnost po svim ekonomskim parametrima.²⁵ Međutim, to ne znači da ne postoje mogućnosti za njihov dalji rast i razvoj. Na takav

²⁴ Aleksis Trud, *Geopolitika Srbije*, Službeni glasnik, Beograd, 2007, str. 165.

²⁵ Prema podacima Narodne banke Srbije, u periodu od 2005. do 2013. godine, ukupni novčani neto priliv iz Kine iznosio je 20 miliona evra ("Statistics", National Bank of Serbia, 2015, www.nbs.rs/internet/cirilica/index.html, 29/09/2015). Prema zvaničnim podacima Republičkog zavoda za statistiku, Kina je u ukupnoj robnoj razmeni bila na 5. mestu, dok je u pogledu uvoza zauzela 4. mesto. Izvoz Srbije u Kinu u 2014. godini iznosio je 14,1 miliona dolara, dok je u 2015. godini iznosio 20,2 miliona dolara (sa samo 0,1% i 0,2% ukupnog izvoza Srbije). Srbija je uvezla robu iz Kine u 2014. i 2015. godini u iznosu od po oko 1,5 milijarde dolara (računajući sa 7,6% i 8,5% ukupnog uvoza Srbije). Videti: Serbian Statistical Office, 2015, <http://webzrs.stat.gov.rs/WebSite/>. Prema zvaničnim pokazateljima Privredne komore Srbije, u prva četiri meseca 2016. godine došlo je do povećanja bilateralne trgovine za 2,9% u odnosu na isti period prošle godine. Izvoz je porastao za 22%, dok je uvoz porastao za 2,7%. Od januara do novembra 2016. godine, vrednost uvoza iz Kine u Srbiji iznosi oko 1,48 milijardi dolara (www.pks.rs/MSaradnja.aspx?id=73&p=1&pp=2&).

zaključak navodi stav Kine po kojem Srbija za nju predstavlja jednog od ključnih partnera u regionu jugoistočne Evrope, kao i aktivnog činioca na putu povezivanja sa Evropskom unijom čije zajedničko tržište visoke kupovne moći može biti idealan prostor za njene investicije i plasman njenih proizvoda. Stoga Kina podržava aspiracije Srbije za punopravno članstvo u EU i podstiče njenu ekonomsku tranziciju ka otvorenim tržištima. Dobri politički odnosi daju mogućnost Srbiji da razvija sa Kinom i dobre ekonomske odnose u različitim vidovima i oblastima.

Trenutno, ekonomska saradnja po svom obimu, vrednosti i strukturi čini nažalost mali deo ekonomske razmene sa svetom u obe zemlje.²⁶ Pomenuto stanje, pre svega uslovljava kineska ekonomska strategija čija je konstanta rastuća ekspanzija izvoza, pribavljanje energetske i rudnih resursa za potrebe održanja ekonomskog rasta, globalno ekonomsko pozicioniranje i značajna logistička i finansijska podrška državnih banaka kompanijama koje posluju u inostranstvu.²⁷ Jasno je otuda da ekonomska saradnja sa Kinom predstavlja i veliki ekonomski izazov za Srbiju. Međutim, dve zemlje imaju jasnu volju da poboljšaju ekonomske odnose, što se najbolje očituje kroz kineske investicije u srpski infrastrukturni, energetski i ICT sektor.²⁸ Dosadašnja ekonomska saradnja Srbije sa Kinom predstavlja dokaz uspešnog vođenja spoljne politike obe zemlje, ali ako Srbija želi da poveća uticaj i značaj u ekonomskim odnosima sa Kinom moraće da u perspektivi svoje poslovanje zasnuje na poboljšanju industrijskih kapaciteta kroz različite vrste ulaganja u industriju i infrastrukturu. Srbija bi trebalo da se šire uključi u međunarodnu proizvodnju putem „globalnih lanaca vrednosti“ (*global value chains*), koji proizlaze iz vlasničkih oblika stranih ulaganja i iz tzv. nevlasničkih investicija (*non-equity investments*), koje omogućavaju proporcionalno učešće u stranom izvozu, što znači,

²⁶ Blagoje Babić, „New Silk Road – China’s New deal”, in: Dimitrijević Duško (ed.), *Danube and the New Silk Road*, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, 2016, pp. 62–63.

²⁷ Kina razvija ovaj model ekonomske saradnje i sa zemljama Centralne i Istočne Evrope (CEEC) preko kojih teži da se penetrira na tržišta EU. Kina odobrava povoljne kredite preko državnih banaka za velike infrastrukturne projekte koje većinski realizuju kineske kompanije. Za date kredite, lokalne vlade izdaju odgovarajuće garancije. Kina osniva i izvozne platforme u perifernim članicama EU radi daljeg plasiranja svojih proizvoda i usluga na zajedničko tržište. Ona nerado odobrava direktne strane investicije u proizvodne sektore, a kad to čini, onda redovno vrši akviziciju i preuzimanje.

²⁸ Primera radi, u oblasti infrastrukture Kina je preko *China Road and Bridge Corporation* (CRBC) izgradila most Zemun–Borča (Pupinov most), dok u oblasti energetike preko *China National Machinery and Equipment Import & Export Corporation* (CMEC) učestvuje u izgradnji novog bloka TE „Kostolac B” i proširenju kopa Drmno. Takođe, posredstvom *China Environmental Energy Holdings* (CEE) i *Shenzhen Energy Group* (SEC), u konzorcijumu sa preduzećem „Elektroprivreda Srbije”, Kina učestvuje u izgradnji Bloka 3 TE „Nikola Tesla B”. U oblasti ICT sektora, Kina preko *Huawei Technologies* učestvuje u modernizaciji Integrisanog sistema telekomunikacija „Železnica Srbije”.

da bi u predstojećem periodu Srbija učešćem u globalnim lancima vrednosti predvođenim kineskim kompanijama mogla da ostvari progresivni ekonomski rast i razvoj i time da unapredi ekonomske odnose sa inostranstvom.²⁹ Naravno, efikasne i profitabilne kineske investicije u Srbiji pretpostavljaju pravnu sigurnost. U tom smislu, važno je da Srbija ima moderan Zakon o stranim ulaganjima kojim garantuje jednak pravni položaj domaćih i stranih investitora, odnosno slobodu investiranja, nacionalni tretman, pravnu sigurnost i mogućnost prenosa profita u inostranstvo.³⁰ Ove garancije za kineske investitore stvaraju dobru investicionu klimu potrebnu za privlačenje stranih direktnih investicija.³¹

Analiza potencijalnih koristi od ekonomske saradnje sa Kinom uključuje pored gore navedenih pitanja i ispitivanje komparativnih prednosti koje Srbija ima, a koje mogu doprineti poboljšanju strukture i obima kineskih direktnih investicija. Spisak ovih pokazatelja *inter alia*, obuhvata: 1) jasan spoljnopolitički cilj (ulazak u EU i Svetsku trgovinsku organizaciju); 2) relativnu makroekonomska stabilnost; 3) visoko kvalifikovanu i jeftinu radnu snagu koju zbog progresivnog rasta nadnica u Kini i nedostatka kvalifikovane radne snage u perspektivi mogu da uposle kineske kompanije; 4) regionalno konkurentan finansijski rizik; 5) restrukturiran i privatizovan bankarski sektor; 6) ubrzan razvoj tržišta kapitala; 7) razvijenu telekomunikacionu infrastrukturu; 8) liberalizovan sistem tarifa; 9) ubrzan razvoj privatnog sektora; 10) značajan nivo ostvarenih podsticajnih fiskalnih, regulatornih i finansijskih mera; 11) usvojenu nacionalnu Strategiju za podsticanje i razvoj stranih ulaganja; 12) „više-manje” usklađen pravni okvir za strane investicije sa evropskim i međunarodnim standardima; i 13) potpunu viznu liberalizaciju. Značajna blizina evropskih tržišta i očekivano poboljšanje saobraćajne infrastrukture takođe mogu predstavljati komparativne prednosti za buduće kineske investitore posebno u oblasti poljoprivrede i automobilske industrije.³² S obzirom da makroekonomski disbalans Srbije utiče na dinamiku i strukturu priliva stranih direktnih investicija, struktura srpskog izvoza u Kinu mogla bi biti transformisana u skladu sa strukturom akumuliranih sredstva iz ovih izvora. Ako bi kojim slučajem

²⁹ Jelena Kozomara, “Serbia in international production through global value chain”, in: Pero Petrović (ed.), *Possibilities and perspectives for foreign direct investments in the Republic of Serbia*, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, 2014, p. 109.

³⁰ „Zakon o stranim ulaganjima”, *Službeni glasnik RS*, br. 107/14.

³¹ Primer uspešne kineske direktne investicije u Srbiji predstavlja ulaganje kompanije *Hesteel Group Company Limited* (HBIS) koja je u maju 2016. godine preuzela Železaru Smederevo za 46 miliona evra, uz obavezu budućeg investiranja u vrednosti od najmanje 300 miliona evra i zadržavanje svih zaposlenih.

³² „Kinezi ulažu u mesnu industriju”, *Večernje novosti*, 21. avgust 2015, www.novosti.rs/vesti/naslovna/ekonomija/aktuelno.239.html:563532-Kinezi-,10/09/2017.

podsticanjem novih kineskih ulaganja (uključujući preuzimanja i akvizicije), ovaj fond bio uvećan, to bi mogao da bude dobar znak za postepenu reindustrializaciju srpskog realnog sektora, a samim tim i za promovisanje *win-win* kooperacije koja, kao „zajednička zaloga”, može da dovede do bržeg učvršćivanja srpsko-kineskih ekonomskih odnosa i do efikasnijeg sprovođenja ciljeva kineske razvojne strategije Novog puta svile.³³ Upravo o ovoj strategiji, kao posebnoj spoljnopolitičkoj determinanti srpsko-kineskih odnosa biće više reči u narednom delu članka.

Strategija „Novog puta svile”: posebna spoljnopolitička determinanta srpsko-kineskih odnosa

Dobri politički i ekonomski odnosi Srbije i Kine doveli su do uspostavljanja strateškog partnerstva u avgustu 2009. (prilikom posete tadašnjeg predsednika Srbije Borisa Tadića Kini), koje je, takođe u avgustu 2013. a potom i junu 2016. godine, prošireno u „sveobuhvatno strateško partnerstvo” kroz zajedničku izjavu srpskog i kineskog predsednika, Tomislava Nikolića i Sji Đinpinga. Kinesko-srpsko strateško partnerstvo kao tradicionalno prijateljstvo dve zemlje doprinelo je zaključenju niza sporazuma o izvođenju zajedničkih projekata u oblasti energetike, saobraćaja, poljoprivrede, telekomunikacija, finansija, naučne i kulturne razmene.³⁴

Značaj uspostavljanja strateškog partnerstva između Srbije i Kine imao je pozitivne efekte na optimizaciju spoljnopolitičke pozicije Srbije u međunarodnim odnosima i na učvršćivanje njenog rejtinga u okviru mehanizma „16 + 1”, koji je ustanovljen u svrhu ojačavanja saradnje između Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope, te sprovođenja ciljeva kineske razvojne strategije Novog puta svile (*New Silk Road*) i njenih inicijativa Ekonomskog pojasa puta svile (*Silk Road Economic Belt*) i Pomorskog puta svile za 21. vek (*21st Century Maritime Silk Road*). Pomenute inicijative, kolokvijalno nazvane „Jedan pojas, jedan put” (*One Belt, One Road – OBOR*), promovisao je 2013. godine predsednik Đinping u okviru realizacije Politike mirnog razvoja (*Policy of Peaceful Development*).³⁵ Inicijative imaju strateški značaj

³³ Duško Dimitrijević, „Chinese Investment in Serbia-joint Pledge for the Future of the New Silk Road”, *Baltic Journal of European Studies*, Vol. 7, No. 1(22), 2017, pp. 64–83.

³⁴ „Kina i Srbija: strateško partnerstvo i još 21 sporazum”, *Tanjug*, 18. Jun 2016, www.tanjug.rs/full-view.aspx?item=270618&izb=252463&v=252463, 29/09/2017.

³⁵ Politikom mirnog razvoja Kina nastoji da bude kooperativna kako bi održala *win-win* situaciju i stabilno spoljno okruženje. Videti: Zoran Petrović Piroćanac, „The World and a Chinese Non-

za kinesku spoljnu politiku jer predstavljaju dalekosežne vizije unapređenja saradnje Kine sa zemljama Azije, Evrope i Afrike. Obe su iz praktičnih razloga objedinjene u strategiji Novog puta svile kako bi bile realizovane do 2025. godine.³⁶

Za razliku od spoljnopolitičkih strategija drugih velikih sila koje su uglavnom zasnovane na podeli interesnih sfera ili proširenju sfera uticaja, kineska strategija uz ekonomsku politiku „Otvorenih vrata” (*Open Door Policy*), koju Kina sprovodi u kontinuitetu više od tri decenije, treba da doprinese preuzimanju većih obaveza i odgovornosti u vezi liderske pozicije u novom svetskom ekonomskom poretku.³⁷ Na planiranu lidersku poziciju Kine u međunarodnim ekonomskim odnosima upućuje i strateški dokument Nacionalne komisije za razvoj i reformu kineskih Ministarstava spoljnih poslova i trgovine od 28. marta 2015. godine pod nazivom „Vizija i akcije o zajedničkoj izgradnji Ekonomskog pojasa puta svile i Pomorskog puta svile za 21 vek”.³⁸ Prema ovom dokumentu, kineska strategija Novog puta svile fokusirana je pre svega na unapređenje privredne, finansijske, kulturne, naučne i tehnološke saradnje sa zemljama Azije, Afrike i Evrope radi ostvarenja opšteg napretka, regionalne bezbednosti (naročito u Centralnoj Aziji), te postizanja unutrašnje političke stabilnosti i ekonomskog prosperiteta (najpre u Sindangu kao ključnom regionu na Ekonomskom pojasu puta svile i Fuđijanu od kojeg polazi Pomorski put svile za 21. vek).

Novo geoekonomsko pozicioniranje Kine, ne može da se shvati bez determinacije geostrateških faktora koji će usloviti realizaciju planiranih ciljeva. Novi put svile se pruža duž kopnenih i pomorskih pravaca, pa tako kopneni pravac

alignment Strategy of Governance and Development-Brief Survey”, in: *Global Trends and China in the Coming Decade*, China Centre for Contemporary World Studies, China Foundation for Peace and Development, China Energy Fund Committee, 2003, pp. 86–98.

³⁶ Pepe Escobar, “The 21st century belongs to China: Why the new Silk Road threatens to end America’s economic dominance”, 2015, www.salon.com/2015/02/24/the_21st_century_belongs_to_china_why_the_new_silk_road_threatens_to_end_americas_economic_dominance_partner/, 24/10/2017.

³⁷ Duško Dimitrijević, Nikola Jakanović, “China’s ‘New Silk Road’ Development Strategy”, *The Review of International Affairs*, No. 1161, 2016, pp. 21–44.

³⁸ “Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road”, National Development and Reform Commission, Ministry of Foreign Affairs and Ministry of Commerce of the People’s Republic of China, Beijing, 28 March 2015, http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html. Naknadno je u oktobru 2015. usvojen još jedan značajan dokument. Videti: “Action Plan for Harmonisation of Standards Along the Belt and Road (2015–2017)”, National Development and Reform Commission, 22 October 2015, <http://china-trade-research.hktdc.com/business-ews/article/One-Belt-One-Road/Action-Plan-for-Harmonisation-of-Standards-Along-the-Belt-and-Road-2015-2017/obor/en/1/1X000000/1X0A443L.htm>, 01/10/2017.

Ekonomskog pojasa Novog puta svile počinje od Sijana, da bi se preko Landžoua u provinciji Gansu, Urumčija i Korgasa u provinciji Sindžang nastavio ka jugozapadu kroz područje Centralne Azije i Bliskog Istoka sve do severnog Irana, a potom u pravcu zapada preko teritorija Iraka, Sirije da bi prolaskom ispod Bosforskog moreuza u Turskoj nastavio dalje železnicom „Marmarej” krećući se preko teritorija Bugarske, Rumunije i Češke, završavajući u nemačkoj luci Duizburg odakle dalje skreće ka Roterdamu da bi konačno otud nastavio pravcem prema jugu ka Italiji gde se u Veneciji sastaje sa Pomorskim putem svile za 21. vek. Morski pravac Novog puta svile kreće se od Čuandžoua u provinciji Fuđijan, Guangdžoa u provinciji Guangdong, Bejhaja u provinciji Guangsia i Haikua u provinciji Hainan, u smeru ka Malajskom prolazu, da bi potom od Kuala Lumpura nastavio ka Kalkuti krećući se duž Indijskog okeana u južnom pravcu prema Nairobiju odakle dalje skreće na pravac prema Rogu Afrike, a potom se nastavlja na Crveno more i Mediteran, zastajući u Atini pre nego što se sa spoji sa Ekonomskim pojasom Novog puta svile u Veneciji.³⁹ Kroz mrežu infrastrukturnih projekata (koridora Kina–Mongolija–Rusija, Kina–Centralna Azija–Zapadna Azija, Kina–Inodkinesko poluostrvo, novi Evroazijski kopneni most, Kina–Pakistan i Bangladeš–Kina–Indija–Mjanmar), Kina teži da produbi veze sa susednim zemljama i da zajedno sa njima izgradi subregionalnu mrežu unutar Azije, te da istu poveže sa infrastrukturnim mrežama drugih kontinentalnih subregiona gradeći na taj način najduži ekonomski kopneni koridor na svetu (*World Land-Bridge*), koji prema sadašnjem planu obuhvata preko 60 zemalja na različitim kontinentima.⁴⁰

Strategija Novog puta svile teži da ubrza revitalizaciju velikog dela sveta koji pokriva široko područje, sa više od 4,4 milijarde ljudi sa proizvodnim kapacitetima od 21 trilionu američkih dolara (što je skoro jedna trećina svetskog BDP-a).⁴¹ Realizacija strategije Novog puta svile i inicijative „Jedan pojas, jedan put” treba da doprinese povezivanju u postojeće razvojne inicijative regionalnih organizacija poput Šangajske organizacije za saradnju, Evroazijske ekonomske zajednice, Zajednice jugoistočnih azijskih zemalja (ASEAN), Organizacije za azijsko-pacifičku ekonomsku

³⁹ Shannon Tiezzi, “China’s ‘New Silk Road’ Vision Revealed”, *The Diplomat*, 9 May 2014, <http://thediplomat.com/2014/05/chinas-new-silk-road-vision-revealed/>; Jasminka Simić, „Ekonomski pojas Novog puta svile: kineski prodor na zapad ili odgovor na azijske izazove”, *Međunarodni problemi*, Vol. LXVII, br. 2–3, 2015, str. 197–198.

⁴⁰ “The 13th Five-Year Plan for Economic and Social Development of the Peoples Republic of China (2016–2020)”, Compilation and Translation Bureau, Central Committee of Communist Party of China, Beijing, 2016, p. 210.

⁴¹ Aleksandar Janković, “New Silk Road – New growth engine”, *The Review of International Affairs*, No. 1161, 2016, p. 6.

saradnju (APEC), Azijsko-evropskog dijaloga (ASEM), BRIKS-a.⁴² Ispunjenje strateških ciljeva Novog puta svile značiće i povezivanje država učesnica u aktivnostima međunarodnih i regionalnih finansijskih institucija i to, pre svega, u aktivnostima Azijske infrastrukturne investicione Banke (AIIB) i Nove razvojne banke (NDB), koje predstavljaju pandam transatlantskom sistemu monetarne ekonomije koju sprovode Svetska banka, Međunarodni monetarni fond i Azijska banka za razvoj (ADB).⁴³

Važno je otud uočiti da strategija Novog puta svile ne negira primenu postojećih struktura i razvijanje potpuno novih mehanizama saradnje između zemalja učesnica, kao što pokazuje i formiranje mehanizma „16 + 1” između zemalja Centralne i Istočne Evrope i Kine, a u kojem Srbija ima značajnu ulogu i mesto. Ova saradnja treba da se odvija unutar strategije Novog puta svile, a prema kineskoj političkoj doktrini ona obuhvata tri moguća scenarija. Prvi scenario podrazumeva „razvoj po fazama”, koji konkretno znači realizaciju strategije na regionalnom nivou, a potom razvoj saradnje sa zemljama Centralne i Istočne Evrope. Drugi scenario podrazumeva „razvoj koridora” kojim se naglašava značaj izgradnje koridora kroz Centralnu Aziju kao ključnom za izgradnju Ekonomskog pojasa puta svile. Konačno, treći scenario predviđa „ravnomerni razvoj između Istoka i Zapada”, odnosno između područja Azije i Evrope, u čijoj realizaciji zemlje Centralne i Istočne Evrope igraju važnu ulogu, posebno kao prethodnica kineskoj investicionoj i trgovinskoj ekspanziji na tržištu Evropske unije.⁴⁴ Sa aspekta zvaničnog kineskog spoljnopolitičkog diskursa, saradnja u okviru mehanizma „16 + 1” važan je činilac za jačanje partnerstva Kine sa Evropskom unijom. Naglašavanje ovog činioca u kontekstu unapređenja srpsko-kineskih odnosa podrazumeva sveobuhvatnu harmonizaciju kinesko-evropskog strateškog partnerstva,⁴⁵ kao i ispunjenje ciljeva iz Agende o saradnji 2020 (*China–EU 2020 Strategic Agenda for Cooperation*).⁴⁶

⁴² Ibid., p. 8.

⁴³ Navedene međunarodne finansijske institucije nastale su upravo kao reakcija na nefunkcionalnost postojećih institucija koje su u novom ekonomskom okruženju izazvanog svetskom ekonomskom krizom izgubile legitimitet. Videti: H. Zepp-LaRouche, „The New Silk Road Leads to the Future of Mankind!”, *The New Silk Road becomes the World Land-Bridge*, EIR News Service Inc., Washington, 2015, pp. 3 etc.

⁴⁴ Liu Zuokui, „The Role of Central and Eastern Europe in the Building of Silk Road Economic Belt”, China Institute of International Studies, 2014, <http://16plus1-thinktank.com/1/20160111/1096.html>, 05/06/2017.

⁴⁵ Vredno je pomenuti da je Kina u 2015. godini prihvatila određene obaveze prema EU, kao što je doprinos od 350 milijardi evra Investicionom planu za Evropu i obaveze iz Memoranduma o razumevanju o platformi za povezivanje EU sa Kinom, a sve u cilju promovisanja saradnje u oblastima kao što su izgradnja infrastrukture, proizvodnja opreme, tehnologija i utvrđivanje standarda.

⁴⁶ Dragan Pavličević, „China’s New Silk Road Takes Shape in Central and Eastern Europe”, *China Brief*, Vol. XV, Issue 1, 2015, p. 12.

Umesto zaključka

Sprovođenje aktuelnih spoljnopolitičkih prioriteta Srbije, među koje spada i saradnja sa Kinom, podrazumeva ponovno preispitivanje međunarodnog okruženja i mogućnosti ostvarenja vitalnih nacionalnih interesa. Polazeći od pretpostavke da srpsko-kineski odnosi treba da doprinesu bržoj političkoj konsolidaciji, ekonomskom razvoju i socijalnom napretku, analizirali smo neke od ključnih spoljnopolitičkih determinanti srpsko-kineskih odnosa koje mogu biti od značaja za formulisanje principa i ciljeva buduće politike Srbije prema svetu. Srbija kao država naslednica Jugoslavije treba da održava kontinuitet tradicionalno dobrih odnosa sa Kinom, ali i da ih stalno unapređuje u pravcu ostvarivanja ciljeva „sveobuhvatnog strateškog partnerstva”. Uprkos postojanju višestране asimetrije između Srbije i Kine, ne postoje neki posebni ograničavajući faktori koji bi onemogućavali razvoj ovih odnosa. Ovo tim pre, jer se Srbija i Kina nalaze na liniji podudarnosti ostvarivanja nacionalnih interesa definisanih u spoljnopolitičkoj doktrini i međunarodnoj praksi. Srbija ne treba da menja kurs spoljne politike i prioritete prema kojima je Kina jedan od osnovnih stubova njene spoljne politike.

Literatura

- “Action Plan for Harmonisation of Standards Along the Belt and Road (2015–2017)”, National Development and Reform Commission, 22 October 2015, <http://china-trade-research.hktdc.com/business-ews/article/One-Belt-One-Road/Action-Plan-for-Harmonisation-of-Standards-Along-the-Belt-and-Road-2015-2017/obor/en/1/1X000000/1X0A443L.htm>.
- Almond, R. G., “Deciphering U.S. Foreign Policy in the Trump Era”, *The Diplomat*, 18 January 2018, <https://thediplomat.com/2018/01/deciphering-u-s-foreign-policy-in-the-trump-era/>, 18/01/2018.
- Babić, Blagoje, “New Silk Road – China’s New Deal”, in: Dimitrijević Duško (ed.), *Danube and the New Silk Road*, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, 2016.
- Bhutia, T. C., “Tibet, Taiwan and China: A Complex Nexus”, *The Diplomat*, 24 November 2015, <http://thediplomat.com/2015/11/tibet-taiwan-and-china-a-complex-nexus/>.
- Buzan, B., *The United States and the Great Powers*, Polity Press, Cambridge, 2004.

- “China’s Initiation of the Five Principles of Peaceful Co-Existence”, Ministry of Foreign Affairs of China, www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/ziliao_665539/3602_665543/3604_665547/t18053.shtml, 07/09/2017.
- “Kina i Srbija - strateško partnerstvo i još 21 sporazum”, Tanjug, 18. Jun 2016, Internet: <http://www.tanjug.rs/full-view.aspx?item=270618&izb=252463&v=252463>, 29.09.2016.
- Darlington, R., “A Short Guide to the Chinese Political System”, www.rogerdarlington.me.uk/Chinesepoliticalsystem, 27/09/2017.
- Dimitrijević, D., „Ujedinjene nacije i međunarodna uprava nad teritorijama“, *Pravni život*, 2011, br. 12/2011, tom IV.
- Dimitrijević, D., “Chinese Investment in Serbia-joint Pledge for the Future of the New Silk Road“, *Baltic Journal of European Studies*, Vol. 7, No. 1(22), 2017.
- Dimitrijević, D., “Principle of Good-Neighbourliness in International Law”, in: Daisake Furuya, Ryoji Momose (eds), *Neighbour and Neighbourhood*, Research Institute for World Languages, Osaka University, Vol. 11, 2010.
- Dimitrijević, D., „Privremena uprava Ujedinjenih nacija na Kosovu i Metohiji i zaštita imovinskih prava“, *Teme*, knjiga XXXI, br. 3, 2007.
- Dimitrijević, D., Jokanović, N., “China’s ‘New Silk Road’ Development Strategy“, *The Review of International Affairs*, No. 1161, 2016.
- Gavranov, V., Stojković, M., *Međunarodni odnosi i spoljna politika Jugoslavije*, Savremena administracija, Beograd, 1972.
- Heath, R., Gunness, K., Cooper, C.A., “The PLA and China’s Rejuvenation: National Security and Military Strategies, Deterrence, Concepts, and Combat Capabilities“, RAND Corporation, Santa Monica, 2016
- Hongjun, Yu., “Sincere Dialogue for Conductive Cooperation“, in: *The Changing World and China in Development*, Papers from: “The Contemporary World Multilateral Dialogue“, China Centre for Contemporary World Studies, China Foundation for Peace and Development, Beijing, 2013.
- Janković, A., ‘New Silk Road – New growth engine’, *Review of International Affairs*, 1161/2016.
- Simić, Jasminka, „Ekonomski pojas Novog puta svile: kineski prodor na zapad ili odgovor na azijske izazove“, *Međunarodni problemi*, Vol. LXVII, br. 2–3.
- Keith, R.,C., “China from the Inside Out: Fitting the People’s Republic into the World“, Pluto Press, London. 2009.
- Kozomara, J., “Serbia in international production through global value chain“, in: Pero Petrović (ed.), *Possibilities and perspectives for foreign direct investments*

- in the Republic of Serbia*, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, 2014.
- “2017 China Military Strength: Current military capabilities and available firepower for the nation of China”, https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=china.
- McCurry, J., “China overtakes Japan as world’s second-largest economy”, *The Guardian*, 14 February 2011.
- Mitrović, D., „Modeli produbljanja saradnje sa NR Kinom i zemljama Centralne i Istočne Azije“, u: Edita Stojić-Karanović i Slobodan Janković (urs), *Elementi strategije spoljne politike Srbije*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2008. National Bank of Serbia, *Statistics*, 2015, www.nbs.rs/internet/cirilica/index.html, 29.09.2015.
- Od četiri stuba spoljne politike do evroskih integracija - postoji li volja za strateško usmerenje spoljne politike Srbije?* Isac Fond, Beograd, 2013.
- Pavličević, D., “China’s New Silk Road Takes Shape in Central and Eastern Europe”, *China Brief*, 2015, Volume XV, Issue 1.
- Perlo-Freeman, Sam, “Deciphering China’s latest defence budget figures”, SIPRI, *March 2014*, <https://www.sipri.org/node/377>.
- Petrović Piroćanac, Z., “The World and a Chinese Non-alignment Strategy of Governance and Development-Brief Survey”, In: *Global Trends and China in the Coming Decade*, Papers from: “Contemporary World Multilateral Dialogue 2013, China Centre for Contemporary World Studies, China Foundation for Peace and Development, China Energy Fund Committee.
- “Peaceful coexistence a cornerstone of foreign policy“, *China Daily*, 28.05.2014, Internet: www.chinadaily.com.cn/kindle/2014-05/28/content_17547189.htm, 7.09.2017.
- Putten, Frans-Paul, Shulong, C. (edit.), *China, Europe and International Security: Interests, Roles, and Prospects*, Routledge, London-New York, 2011.
- “Report for Selected Countries and Subjects: China”, *World Economic Outlook, International Monetary Fund. April 2017*.
- “Report on China’s Implementation of the Millennium Development Goals (2000–2015)”, Ministry of Foreign Affairs PR of China, July, 2015.
- „Rezolucija Narodne skupštine Srbije o zaštiti suvereniteta, teritorijalnog integriteta i ustavnog poretka Republike Srbije“, *Službeni glasnik RS*, br. 125/07.

- Swaine, M.D., "The 19th Party Congress and Chinese Foreign Policy", Carnegie Endowment for International Peace, <http://carnegieendowment.org/2017/10/16/19th-party-congress-and-chinese-foreign-policy-pub-73432>, 16.10.2017.
- Šehić, D., Šehić, D., Bertić, I., *Atlas Azije*, Monde Neuf, Politika 2007.
- "The 13th Five-Year Plan for Economic and Social Development of the Peoples Republic of China (2016-2020)", Compilation and Translation Bureau, Central Committee of Communist Party of China, Beijing, 2016.
- Tiezzi, S., "China's 'New Silk Road' Vision Revealed", *The Diplomat*, 9 May 2014, <http://thediplomat.com/2014/05/chinas-new-silk-road-vision-revealed/>, 08.03.2016.
- Trud, Aleksis, *Geopolitika Srbije*, Službeni glasnik, Beograd, 2007.
- "Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road", National Development and Reform Commission, Ministry of Foreign Affairs and Ministry of Commerce of the People's Republic of China, Beijing, 28 March 2015, Internet: http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html . 08.03.2016.
- "World Population Prospects: the 2017 Revision", UN Department of Economic and Social Affairs, ESA/P/WP/248, 2017, https://esa.un.org/unpd/wpp/publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf.
- Yang, J., "China Security Challenges: Priorities and Policy Implications", *Asia Pacific Countries' Security Outlook and Its Implications for the Defense Sector*, Joint Research Series no. 5, National Institute for Defense Studies (NIDS), Tokyo, 2010.
- Zepp-LaRouche, H., "The New Silk Road Leads to the Future of Mankind!", In: *The New Silk Road becomes the World Land-Bridge*, EIR News Service Inc., Washington, 2015.
- Zuokui, L., "The Role of Central and Eastern Europe in the Building of Silk Road Economic Belt", China Institute of International Studies, 2014, <http://16plus1-thinktank.com/1/20160111/1096.html>, 05.06.2016.
- „Zakon o stranim ulaganjima”, *Službeni glasnik RS*, br. 107/14.

Duško DIMITRIJEVIĆ

**THE RELATIONS OF SERBIA AND THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA
AT THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY**

Abstract: The current relations of the Republic of Serbia with the People's Republic of China (hereinafter: Serbia and China) are conditioned by many political, economic, legal and social factors. The mentioned factors point to the existence of asymmetry in many aspects which, however, is not an issue that implies that the two parties can not develop good and friendly relations. In the historical and international legal sense, the relations of the two countries are characterized by the continuity of diplomatic relations established on January 2, 1955, between the then Federal People's Republic Yugoslavia and the People's Republic of China. Serbia as the successor state of SFR Yugoslavia continues to treat China as one of its most important partners in international relations, which is manifested through the foreign policy course, according to which China is one of the main "pillars" of Serbia's foreign policy alongside the European Union, Russia and the United States. The mere reference to the main "pillars" in Serbia's foreign policy orientation indicates that China is a key player in world politics and a great power with which Serbia needs to build relations of a "comprehensive strategic partnership". It is not surprising, therefore, that the deepening of the Serbian-Chinese relations on a bilateral and multilateral level (especially within the UN, regional international organizations and political forums such as the 16 + 1 mechanism between China and the countries of Central and Eastern Europe) contributed to better strategic positioning of Serbia in modern international relations.

Key words: Serbia, China, foreign policy, international relations, strategic positioning.